

”

Петриченко Л. Чинники визначення конкурентоспроможності закладу вищої освіти в умовах глобалізації ринку освітніх послуг. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2023. Том 11, № 1. С. 28-34. DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i1-005

Petrychenko L. Chynnyky vyznachennia konkurentospromozhnosti zakladu vyshchoi osvity v umovakh hlobalizatsii rynku osvitnikh posluh [Factors determining the competitiveness of an institution of higher education in the globalization of the educational services market]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2023. Vol. 11, No 1. S. 28-34. DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i1-005

DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i1-005

Лариса ПЕТРИЧЕНКО

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-3250-4321>

larisa-petrichenko@ukr.net

ЧИННИКИ ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Анотація. У статті аналізуються чинники конкурентних переваг ЗВО, окреслюються напрями розвитку вітчизняних ЗВО у межах реформування системи вищої освіти в умовах глобалізації ринку освітніх послуг. Для досягнення мети використано низку теоретичних методів наукового пізнання: аналіз економічної, психолого-педагогічної і методичної літератури, систематизація, спостереження, порівняння та узагальнення. За визначених аспектів, глобалізація ринку освітніх послуг обумовлює поглиблений розвиток вищої освіти та виступає фактором розросту науково-інтелектуальних перспектив громади, а продукування конкурентної сфери на ринку освітніх послуг визначається як один із найвищих шаблів національних пріоритетів розвитку країни. Сучасний ринок освітніх послуг характеризується станом, коли пропозиції на ринку освіти значно перевищують попит, що обумовлює здійснення освітньої діяльності ЗВО в умовах наскрізної конкуренції, яка постійно підвищується через зростаючі запити до якості з боку держави та майбутніх фахівців. Представлений аналіз чинників конкурентних переваг ЗВО у межах реформування системи вищої освіти в умовах глобалізації ринку освітніх послуг засвідчив, що під конкурентоспроможністю ЗВО передбачають здатність закладу оптимальним шляхом задовольняти наявні та впливати на формування майбутніх запитів споживачів освітніх послуг через сформовані власні конкурентні переваги. Головними аспектами дефініції категорії «конкурентоспроможності ЗВО» можна визначити: порівнюваність, відкритість, динамічність, предметність, іміджевість, системність, об'єктивність чинників формування конкурентних переваг. Перспективам подальших досліджень підлягають існуючі підходи до розкриття сутності основних ознак моніторингу конкурентного середовища ЗВО; аналіз впливу системи зовнішніх і внутрішніх факторів на формування конкурентних переваг ЗВО в умовах військового стану. Уточнення потребує технологія оцінки конкурентного середовища ЗВО, що вимагає дослідження відповідного інструментарію.

Ключові слова: заклад вищої освіти; освітні послуги; конкурентоспроможність; процес формування конкурентоспроможності; система вищої освіти; фактори формування конкурентних переваг; глобалізація ринку освітніх послуг.

Larysa PETRYCHENKO

Municipal establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy»

of the Kharkiv regional council, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-3250-4321>

larisa-petrichenko@ukr.net

FACTORS DETERMINING THE COMPETITIVENESS OF AN INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION IN THE GLOBALIZATION OF THE EDUCATIONAL SERVICES MARKET

Abstract. The article analyzes the factors of competitive advantages of higher education institutions, outlines the directions of development of domestic higher education institutions within the framework of reforming the higher education system in the conditions of globalization of the educational services market. To achieve the goal, a number of theoretical methods of scientific knowledge were used: analysis of economic, psychological-pedagogical and methodical literature, systematization, observation, comparison and generalization. According to certain aspects, the globalization of the educational services market determines the in-depth development of higher education and acts as a factor in the growth of scientific and intellectual prospects of the community, and the production of a competitive sphere in the market of educational services is defined as one of the highest levels of the national development priorities of the country. The modern market of educational services is characterized by a state when offers on the education market significantly exceed demand, which conditions the implementation of educational activities of higher education institutions in conditions of cross-cutting competition, which is constantly increasing due to growing demands for quality from the state and future specialists. The presented analysis of the factors of the competitive advantages of higher education institutions within the framework of the reform of the higher education system in the conditions of the globalization of the educational services market testified that the competitiveness of higher educational institutions includes the ability of the institution to optimally satisfy the existing and influence the formation of future demands of consumers of educational services through its own competitive advantages. The main aspects of the definition of the category «competitiveness of higher education institutions» can be defined as: comparability, openness, dynamism, objectivity, image quality, systematicity, objectivity of the factors of formation of competitive advantages. Prospects for further research are subject to existing approaches to uncovering the essence of the main features of monitoring the competitive environment of higher education institutions; analysis of the influence of the system of external and internal factors on the formation of the competitive advantages of the ZVO in conditions of martial law. The technology for evaluating the competitive environment of higher education institutions requires clarification, which requires the study of appropriate tools.

Key words: higher education institution; educational services; competitiveness; process of competitiveness formation; higher education system; factors of competitive advantage formation; globalization of the educational services market.

Постановка проблеми. На сучасному етапі в Україні окреслюються демократичні трансформації, що впливають на відповідні зміни в соціальній, економічній, освітній політиці країни. Провідним чинником стійкого соціального та економічного піднесення країни виступає забезпечення росту інтелектуального потенціалу громади, упровадження наукових, технічних, технологічних розробок в життєдіяльність соціуму. За визначених аспектів, глобалізація ринку освітніх послуг обумовлює поглиблений розвиток вищої освіти та виступає фактором розросту науково-інтелектуальних перспектив громади, а продукування конкурентної сфери на ринку освітніх послуг визначається як один із найвищих щаблів національних пріоритетів розвитку країни. Сучасний ринок освітніх послуг характеризується станом, коли пропозиції на ринку освіти значно перевищують попит, що обумовлює здійснення освітньої діяльності закладами вищої освіти (ЗВО) в умовах наскрізної конкуренції, яка постійно підвищується через зростаючі запити до якості як з боку держави, так і майбутніх фахівців.

Таким чином, з метою забезпечення власної конкурентоспроможності ЗВО мають безперервно покращувати якість освітніх послуг, урізноманітнювати методи та форми їх надання, що позначається ступенем фахової компетентності, громадянської позиції, рівня сформованості культури та етичних цінностей професорсько-викладацького складу, здобувачів освіти та випускників. Формування конкурентоспроможності в умовах глобалізації ринку освітніх послуг вітчизняних ЗВО обумовлює необхідність аналізу чинників конкурентних переваг, окреслення напрямів розвитку системи вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти політики в сфері освіти, проблеми забезпечення якості надання освітніх послуг розкрито в наробках дослідників: В. Андрущенка, І. Бега, В. Бикова, С. Калашнікової, І. Каленюк, В. Кременя, О. Кукліна, В. Лугового, С. Ніколаєнка та інших вчених. Частково зазначені аспекти у площині державного регулювання сфери освіти та ринку освітніх послуг проаналізовано у науковців: О. Долженко, Дж. Найта, Л. Палла, В. Полонського та інших. Основні умови та фактори формування конкурентних переваг ЗВО розкрито у працях Н. Різник; В. Жмайлов схарактеризував конкурентні переваги ЗВО у межах реформування системи вищої освіти, запропонувавши класифікацію за функціональними перспективами. Дослідники Т. Чумаченко, Т. Тертичко аналізують ознаки конкурентних переваг ЗВО на ринку освітніх послуг через концепцію взаємовідношення поміж якістю освітніх послуг і запитах в фахівцях на ринку праці. О. Субіна звертає увагу у власних дослідженнях на підвищення іміджу ЗВО як змістовної конкурентної переваги на ринку освітніх послуг. Методи оцінки рівня конкурентоспроможності представлені в наукових наробках: Н.Стеблюк, Є.Копейкіна, які схарактеризували методи експертних оцінок, рейтингових оцінок, бенчмаркінг, SWOT-аналіз, SNW-аналіз, PEST-аналіз, SPACE-аналіз, матрицю BCG та Модель McKinsey у розрізі окресленої проблеми.

Виходячи з вище зазначеного, **метою статті** визначено аналіз чинників конкурентних переваг ЗВО, окреслення напрямів розвитку вітчизняних ЗВО у межах реформування системи вищої освіти в умовах глобалізації ринку освітніх послуг.

Методи дослідження. Для розв'язання схарактеризованої проблеми було застосовано наступні методи: аналіз економічної, психолого-педагогічної і методичної літератури, систематизація, спостереження, порівняння та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку науки та техніки освіта виступає вагомим чинником забезпечення економічного та соціального розвитку нашої держави. Скорочення кількості абітурієнтів, активні пошуки іноземних закладів освіти у межах міжнародних освітніх програм, залучення абітурієнтів на навчання в ЗВО за кордоном України, зростання популярності здобуття освіти за кордоном сприяє збільшенню конкурентної боротьби за абітурієнтів між ЗВО України.

На думку О. Гринькевич, становлення України упродовж останніх тридцяти років передбачає оновлення та формування системи вищої освіти, котра забезпечує захист основних громадянських свобод та відображає сучасні конструкти підготовки кадрів для ринку праці [2].

Специфічні ознаки становлення системи вищої освіти характеризуються активними пошуками управлінців та професорсько - викладацького складу інструментів пристосовування кращих міжнародних практик до вітчизняної системи освіти. Процеси реформування характерні для освітніх систем у глобальному масштабі.

Глобалізація ринку освітніх послуг характеризується ознаками, що презентовані в програмі ЮНЕСКО [14] в освітньому просторі України та узагальнені О. Юрченко, а саме [15]: збільшення об'ємів міжнародної мобільності здобувачів освіти; розробка нових глобальних моделей освітніх програм; збільшення концептів наукових продуктів; зростання участі ЗВО у наукових проектах на комерційних засадах тощо.

Дослідники І. Каленюк та О. Куклін звернули увагу на чинники трансформації системи вищої освіти при переході від командно-адміністративної економіки до ринкових економічних відносин та

інформаційного освітнього простору сучасності, що сприяють підвищенню конкурентних позицій системи вищої освіти [3]:

- глобалізація, передбачає поглиблення міжнародної співпраці, упровадження засад Болонського процесу, посилення запиту на висококваліфіковані кадри, запит на інтелектуальні продукти;

- державне регулювання, передбачає забезпечення сприятливого економічного мікроклімату, інноваційний розвиток системи вищої освіти, створення зв'язку між отриманим рівнем освіти та заробітною платою, інвестування в розвиток людських ресурсів;

- інтелектуалізація збільшення вагомості людських ресурсів, збільшення запиту на інтелектуальну діяльність, креативні технології навчання, нестандартні форми здобуття освіти, зростання вимог до кваліфікації;

- структурна трансформація, передбачає урізноманітнення рівнів та форм отримання освіти, збільшення зайнятості у сфері інтелектуальної діяльності, покращення освітньо-кваліфікаційної структури ринку освітніх послуг та праці.

До вище зазначеного додамо, що одним із чинників забезпечення конкурентоспроможності системи вищої освіти на сьогодні виступає посилення впливу рейтингових систем, результатів зовнішніх моніторингів, наявність досвіду роботи із міжнародними грантовими програмами та інституціями.

Формування конкурентоспроможності закладу вищої освіти на сьогодні відбувається в умовах вибудови демократичних інститутів та військового стану, конкуренції за наукові ресурси з державами із вищими стандартами якості життя. В таких умовах полем формування інтелектуального капіталу майбутніх фахівців виступають динамічні зміни, які передбачають зміни освітніх ландшафтів, створення конкурентного середовища поміж вітчизняних та закордонних ЗВО, розробка нових теоретичних концепцій і прикладних моделей аналізу і моніторингу сучасних запитів в сфері освіти та ринку освітніх послуг. Сучасні проблеми глобалізації ринку освітніх послуг узгоджуються із прийнятої на державному рівні Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, котра передбачає реалізацію наступних стратегічних цілей [9]: забезпечення ефективного управління в системі вищої освіти; створення засад для довіри громадян, держави та бізнесу до освітньої, наукової, інноваційної діяльності ЗВО; інтернаціоналізація системи вищої освіти держави, створення іміджу привабливості ЗВО для навчання та академічної кар'єри, забезпечення конкурентоспроможності системи вищої освіти.

Конкурентоспроможність вітчизняних ЗВО залежить від ознак, що репрезентують індивідуальний запит для конкретного споживача освітньої послуги та створюють прямий взаємозв'язок між цими поняттями. Конкурентоспроможність та якість освітніх послуг передбачають оцінку конкретних результатів, їх суспільної ваги на ринку праці в майбутньому. Загальною рисою освітньої послуги виступає сукупність та узгодженість різноманітних властивостей, котрі залежать та змінюються під впливом громадських потреб та наукового-технічного прогресу, ресурсів діджиталізації.

Слушним в аналізі основних аспектів поняття «конкурентоспроможності ЗВО» є дослідження О. Швиданенко, котрий зауважує, що критерій «конкурентоспроможність» відноситься не лише до економічної площини, а виступає загальнонауковим та характеризує різноманітні об'єкти діяльності. Якщо ми аналізуємо критерій «конкурентоспроможності» ЗВО, то необхідно відзначити їх роль для подальшого розвитку економіки країни, можливості переходу до економіки знань, підвищення валового продукту, підвищення соціального рівня громадян [11].

Виходячи з вище зазначеного, «конкурентоспроможність ЗВО» можна розглядати як спроможність здійснювати якісні освітні послуги вітчизняним і зарубіжним споживачам освітніх послуг на засадах сьогочасних концепцій підготовки майбутніх фахівців. Вагомість конкурентоспроможності ЗВО визначається на регіональному, національному, міжнародному рівнях.

Відповідно до Стратегії забезпечення конкурентоспроможності системи вищої освіти передбачається розв'язання завдань, котрі впливають на освітню діяльність кожного ЗВО держави [4]:

- упровадження принципу доступності системи вищої освіти для різних груп населення;
- сприяння розвитку національної та міжнародної академічної мобільності здобувачів вищої освіти, направлення на навчання до закладів освіти за кордоном;
- підтримка мешканців тимчасово окупованих територій, незахищених і вразливих груп населення;

- розробка особливих умов для вступників із видатними досягненнями;
- розробка особливих умов для вступників із особливими освітніми потребами;
- підтримка упровадження інноваційних технологій і новітніх засобів навчання в освітньому процесі ЗВО, розвиток інфраструктур для дослідної та експериментальної роботи;
- розробка якісної системи зовнішнього та внутрішнього моніторингу.

Зазначимо, що основні аспекти розвитку конкурентоспроможності ЗВО України, критерії якості, напрями інтеграції в європейський простір передбачають оцінювання сильних і слабких сторін ЗВО, визначення та обґрунтування стратегічних пріоритетів підвищення конкурентних позицій у глобальному просторі ринку освітніх послуг.

І. Царенко надає узагальнену характеристику конкурентоспроможності ЗВО України, котра складається з взаємопов'язаних елементів: технічних, економічних, соціальних, організаційних.

Схарактеризуємо критерії формування конкурентоспроможності ЗВО більш детально [10]:

- технічний критерій передбачає об'єм опанованої освітньо-професійної програми у годинах, освітніх компонентах, змістовних модулях, аналіз відповідності стандарту; аналіз меж використання опанованих компетентностей; кваліфікаційні документи, результати неформальної та інформальної освіти тощо;

- економічний критерій передбачає формування конкурентоспроможності у межах фінансових витрат на підготовку майбутніх фахівців;

- соціальний критерій передбачає формування конкурентоспроможності у межах розвитку соціальних інститутів для здобувачів вищої освіти за підтримки випускників, стейкхолдерів, роботодавців;

- організаційний критерій передбачає формування конкурентоспроможності у межах національних і регіональних характерних ознак освітнього процесу, підготовка здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності.

Генерація нових моделей конкурентоспроможності системи вищої освіти та ЗВО передбачає комерціалізацію потенціалу людських, інституційних ресурсів у вигляді технологічних та інших інновацій у межах освітніх послуг, реалізація яких узагальнена у звіті щодо науково та науково-технічної діяльності в Україні у 2021 році [6]. Зупинимось детальніше на дефініції поняття «освітня послуга» та «якість освітньої послуги» як конструкту конкурентоспроможності ЗВО.

В. Штуль виокремлює наступні властивості освітніх послуг, котрі забезпечують конкурентоспроможність закладу вищої освіти [13]:

- залежність якості освітньої послуги як від виконавця, так і споживача;
- залежність якості освітньої послуги від форми застосування споживачем;
- присутність часового діапазону поміж споживанням послуги та використанням;
- необхідність систематичного оновлення змісту, форм, методів реалізації освітньої послуги;
- реалізація принципу самоосвіти у ході споживання освітньої послуги;
- реалізація сучасних освітніх технологій та концепцій у ході споживання освітньої послуги.

Дослідниця В. Шилова відмічає, що освітні послуги містять своєрідні ознаки [12]: тривалість, обов'язкове ліцензування, конкурентний характер, вартість, необхідність психологічного, педагогічного, методичного, наукового супроводу, реалізацію інтелектуальної власності, модифікації системи отримання здобувачами освіти.

Найявні підходи до дефініції поняття «якість освітньої послуги» узагальнені І. Царенко, яка відмічає невіддільність якості освітньої послуги від закладу освіти, непостійність рівня та структури якості, недовговічність, обмеженість права на володіння нею тощо.

І. Царенко схарактеризувала найбільш впливові чинники рівня конкурентоспроможності ЗВО, поміж яких: науково-освітній потенціал, матеріально-технічна база, запропоновані форми навчання, презентація освітніх послуг на ринку, конкурентоспроможність майбутніх фахівців на ринку праці.

Найменш впливовими чинниками дослідниця визначила: стрімкість реагування на зміни запитів абітурієнтів і роботодавців; престиж спеціальностей, фінансову забезпеченість та освітнє середовище, сформованість корпоративної культури [10].

Виходячи з вище зазначеного, схарактеризуємо основні аспекти процесу формування конкурентних переваг вітчизняних ЗВО в умовах глобалізації ринку освітніх послуг, визначені на основі аналізу Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки [9]:

- продукування дієвої моделі конструктивної управлінської співпраці МОН, ЗВО та зовнішніх роботодавців;

- формування автономності ЗВО;

- опрацювання критеріїв узгодженості мереж регіональних ЗВО з ринком освітніх послуг, ринком праці, демографічними перспективами, галузевими ознаками регіону;

- формування ефективної системи передбачення запитів у фахівцях з вищою освітою на ринку праці;

- формування моделі ефективної співпраці пом ЗВО та ринку праці;

- формування системи державних стандартів вищої освіти на основі сучасних кваліфікаційних вимог, забезпечення відповідності змісту освітньої діяльності конкретного ЗВО операційним, тактичним та стратегічним запитам розвитку системи вищої освіти України;

- розмежування прав установ щодо здійснення ліцензування, акредитації та атестації кадрів з метою уникнення монополізації ринку освітніх послуг;
- реалізація принципів доступності і інклюзивності ЗВО;
- покращення концепції професійної орієнтації та конкурсного відбору абітурієнтів;
- формування науково-технічних кластерів, які забезпечать продукування знань і фахових компетентностей професорсько-викладацького складу ЗВО для реалізації наукових проєктів у провідних галузях держави;
- покращення системи фінансування та комерціалізації надбань академічної науки в ЗВО;
- упровадження фундаменталізації та універсалізації підготовки майбутніх фахівців через колективні проєкти ЗВО та науково-дослідних інституцій;
- реалізація підходів smart-спеціалізації та індустрії 4.0 в освітніх програмах професійної підготовки ЗВО із урахуванням специфічних ознак галузей;
- забезпечення перспектив розвитку та мотивування особистого професійного розвитку професорсько-викладацького складу ЗВО;
- реалізація концепції «навчання протягом життя» для всіх верст населення тощо.

Зазначимо, конкурентоспроможність конкретного ЗВО передбачає здатність на своєму рівні ефективно використовувати власний науковий та освітній потенціал; систематично реалізовувати наукову та освітню діяльність, впроваджувати нові освітньо - професійні програми, які корелюються із ринком праці; підвищувати кількість абітурієнтів через покращення престижності ЗВО, розробку та презентацію власного бренду на ринку освітніх послуг; участь у грантових проєктах; покращення власних рейтингових позицій.

Дослідник М. Скиба зазначає про наступні чинники в процесі формування конкурентоспроможності ЗВО [7]:

- оптимізація та зміцнення кадрового, матеріально-технічного, фінансового потенціалів;
- розробка сучасних організаційно методичних підходів до управління ЗВО;
- урахування в стратегії розвитку ЗВО кращих міжнародних практик;
- побудова взаємозв'язків з міжнародними науковими школами, міжнародними організаціями, фондами;
- розробка заходів щодо своєчасної реакції на місцеві та глобальні виклики через освіту в інтересах сталого розвитку;
- систематичне оновлення змісту освітніх програм;
- підтримка гендерної політики, врахування гендерних питань у підготовці майбутніх фахівців;
- створення сприятливих умов для отримання освіти людьми з особливими потребами;
- посилення практичної підготовки, набуття фахових компетентностей тощо.

Дослідники Н. Косар, Н. Кузьо, Т. Сулим визначають наступні критерії визначення конкурентоспроможності ЗВО [5]: ступінь якості викладання освітніх компонентів; кількість запропонованих спеціальностей та рівнів здобуття освіти за ними; ступінь діджиталізації освітнього процесу; ціна за навчання на обраній освітній програмі; відповідність структури навчальних планів та програм освітніх компонентів вимогам ринку праці; наявність сертифікації освітньої програми; якість та сучасність обраних форм презентації навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів; рівень використання сучасних форм та методів навчання; рівень практичної та професійної підготовки професорсько-викладацького складу; умови проживання в гуртожитках; відгуки здобувачів освіти та випускників про ЗВО; презентація офіційного ЗВО; матеріально-технічне забезпечення аудиторій; місцезнаходження ЗВО; позиція у вітчизняних та міжнародних рейтингах; кількість реалізованих міжнародних наукових проєктів тощо.

Погоджуємось із науковою позицією дослідниці Я.Горинь, котра розрізняє чинники впливу формування конкурентних переваг закладів вищої освіти на зовнішні та внутрішні [1].

Схарактеризуємо внутрішні фактори формування конкурентних переваг ЗВО, котрі виступають наслідком і причиною діяльності ЗВО, передбачають зміну внутрішніх факторів та обумовлені впливом зовнішніх впливів: якість та успішність економічної діяльності, котра визначається рівнем навчально - матеріальної бази, фінансування дослідних проєктів, наявність економічних ресурсів; маркетингові стратегії, іміджеві позиції ЗВО; цінова політика освітніх послуг; якість та успішність організаційних структур, котра визначається структурою менеджменту ЗВО, розподілом прав і обов'язків; застосовуванням інноваційних методів навчання і викладання в освітньому процесі; сформованість кадрового потенціалу ЗВО, кваліфікація професорсько-викладацького складу; стиль управління, якісний рівень управлінців, їх загально - людські та професійні якості. Зазначимо, що розширення автономії ЗВО посилили вплив управлінських чинників на рейтингову позицію та конкурентоспроможність ЗВО.

Схарактеризуємо зовнішні фактори формування конкурентних переваг ЗВО, котрі за природою існування є чинниками, що працюють в критичних невизначених умовах та передбачають ряд

специфічних ознак: утворюються незалежно від діяльності ЗВО; поява нових чи зникнення старих чинників впливу обумовлюють загальні зміни стратегії формування конкурентності ЗВО; всі фактори взаємозалежні.

До зовнішніх факторів формування конкурентних переваг ЗВО відносимо: макроекономічний стан держави; рівень розвитку ринку освітніх послуг; обсяг державних видатків на освіту; ступінь залучення державних та приватних ресурсів фінансування освіти; нормативно - правове забезпечення вищої освіти; оновлені стандарти вищої освіти; політичний клімат у державі; кількість населення та загальна демографічна ситуація в країні тощо [8].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Представлений аналіз чинників конкурентних переваг ЗВО у межах реформування системи вищої освіти в умовах глобалізації ринку освітніх послуг засвідчив, що під конкурентоспроможністю ЗВО передбачають здатність закладу оптимальним шляхом задовольняти наявні та впливати на формування майбутніх запитів споживачів освітніх послуг через сформовані власні конкурентні переваги. Головними аспектами дефініції категорії «конкурентоспроможності ЗВО» можна визначити: порівнюваність, відкритість, динамічність, предметність, імідажевість, системність, об'єктивність чинників формування конкурентних переваг. Перспективам подальших досліджень підлягають існуючі підходи до розкриття сутності основних ознак моніторингу конкурентного середовища ЗВО; аналіз впливу системи зовнішніх і внутрішніх факторів на формування конкурентних переваг ЗВО в умовах військового стану. Уточнення потребує технологія оцінки конкурентного середовища ЗВО, що вимагає дослідження відповідного інструментарію.

Список використаних джерел

1. Горинь Я. О. Особливості оцінки стратегічної позиції вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг. XIV міжнародна конференція аспірантів та студентів «*Теоретичні та прикладні аспекти аналізу фінансових систем*». Львів: Львівський інститут банківської справи Національного банку України, 2014. С. 536-538.
2. Гринькевич О. С. Концептуальна модель інституційного аналізу конкурентоспроможності системи вищої освіти. *Вісник Львівського університету імені Івана Франка*. 2017. № 54. С. 157-168.
3. Каленюк І. С., Куклін О. В. *Розвиток вищої освіти та економіка знань* : монографія. Київ: Знання, 2012. 343 с.
4. Конкурентоспроможність вищої освіти в умовах інформаційного суспільства: колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, доц. Н. І. Холявко. Чернівці: ЧНТУ, 2020. Том II: *Науково-практичні засади підвищення конкурентоспроможності національної системи вищої освіти*. 2020. 192 с.
5. Косар Н. С., Кузьо Н. Є., Сулим Т. А. Дослідження конкурентоспроможності закладів вищої освіти: сутність та диференційований підхід до визначення. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. Vol. 2, No. 2, 2020. С.53-62.
6. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2021 році: науково аналітична доповідь / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда та ін. К.: УкрІНТЕІ, 2022. 93 с.
7. Скиба М. В. Підвищення конкурентоспроможності ВНЗ України як чинника зростання рівня якості надання освітніх послуг. *Економіка*. Випуск 29, 2015. Серія 18. С.16-21.
8. Стеблюк Н.Ф., Копейкіна Є.В. Оцінка конкурентоспроможності вищих навчальних закладів для визначення стратегій їх розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 28-32.
9. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: https://u.to/_9V8HA
10. Царенко І.О. Конкурентоспроможність вищої освіти України у вимірі міжнародних систем ранжування. *Економіка і організація управління*. Вінниця: ДонНУ, 2016. 3(23). С. 73-81.
11. Швиданенко О. А. Сучасні підходи до гармонізації інтересів суб'єктів конкурентних відносин на глобальному рівні. *Бізнес Інформ*. 2017. № 11. С. 36-40.
12. Шилова В. І. Державне регулювання ринку освітніх послуг в Україні: автореф. дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 Гуманітарний ун-т «Запорізький ін-т держ. та муніципального управління». Запоріжжя, 2007. 20 с.
13. Штуль В. П. Конкурентоспроможність освітніх послуг: роль матеріально-технічної бази. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2003. № 494. С. 258-265.
14. ЮНЕСКО. Офіційний сайт URL: <http://www.unesco.org>.
15. Юрченко О.А. Реалізація програм ЮНЕСКО в освітньому просторі України: Одеський вектор. Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: зб. Наук. праць Між нар. Наук. конф., 26-27 квіт. 2013 р., Одеса. Одеса: БМВ, 2013. С. 425-430.

References

1. Horyn Ya. O. Osoblyvosti otsinky stratehichnoi pozytsii vyshchoho navchalnoho zakladu na rynku osvitnikh posluh. XIV mizhnarodna konferentsiia aspirantiv ta studentiv «*Teoretychni ta prykladni aspekty analizu finansovykh system*». Lviv: Lvivskiy instytut bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy, 2014. S. 536-538.
2. Hrynkevych O. S. Kontseptualna model instytutitsiinoho analizu konkurentospromozhnosti systemy vyshchoi osvity. *Visnyk Lvivskoho universytetu imeni Ivana Franka*. 2017. № 54. S. 157-168.
3. Kaleniuk I. S., Kuklin O. V. Rozvytok vyshchoi osvity ta ekonomika znan : monohrafiia. Kyiv: Znannia, 2012. 343 s.
4. Konkurentospromozhnist vyshchoi osvity v umovakh informatsiinoho suspilstva: kolektyvna monohrafiia / za zah. red. d-ra ekon. nauk, dots. N. I. Kholiavko. Chernihiv: ChNTU, 2020. Tom II: *Naukovo-praktychni zasady pidvyshchennia konkurentospromozhnosti natsionalnoi systemy vyshchoi osvity*. 2020. 192 s.

5. Kosar N. S., Kuzo N. Ye., Sulym T. A. Doslidzhennia konkurentospromozhnosti zakladiv vyshchoi osvity: sutnist ta dyferentsiiiovanyi pidkhyd do vyznachennia. *Menedzhment ta pidpriiemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku*. Vol. 2, No. 2, 2020.S.53-62.
6. Naukova ta nauково-tekhnichna diialnist v Ukraini u 2021 rotsi: nauково analitychna dopovid / T.V. Pysarenko, T.K. Kuranda ta in. K.: UkrINTEL, 2022. 93 s.
7. Skyba M. V. Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti VNZ Ukrainy yak chynnyka zrostannia rivnia yakosti nadannia osvitnikh posluh. *Ekonomika*. Vypusk 29, 2015. Seriia 18. S.16-21.
8. Stebliuk N.F., Kopieikina Ye.V. Otsinka konkurentospromozhnosti vyshchykh navchalnykh zakladiv dlia vyznachennia stratehii yikh rozvytku. *Prychornomorski ekonomichni studii*. 2018. Vyp. 34. S. 28-32.
9. Stratehiiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky. URL: https://u.to/_9V8HA
10. Tsarenko I.O. Konkurentospromozhnist vyshchoi osvity Ukrainy u vymiri mizhnarodnykh system ranzhuvannia. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. Vinnytsia: DonNU, 2016. 3(23). S. 73-81.
11. Shvydanenko O. A. Suchasni pidkhody do harmonizatsii interesiv subiektiv konkurentnykh vidnosyn na hlobalnomu rivni. *Biznes Inform*. 2017. № 11. S. 36-40.
12. Shylova V. I. Derzhavne rehuliuвання rynku osvitnikh posluh v Ukraini: avtoref. dys... kand. nauk z derzh. upr. : 25.00.02 Humanitarnyi un-t «Zaporizkyi in-t derzh. ta munitsypalnoho upravlinnia». Zaporizhzhia, 2007. 20 s.
13. Shtul V. P. Konkurentospromozhnist osvitnikh posluh: rol materialno-tekhnichnoi bazy. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. 2003. № 494. S. 258–265.
14. IuNESKO. Ofitsiinyi sait URL: <http://www.unesco.org>.
15. Iurchenko O.A. Realizatsiia prohram YuNESKO v osvitnomu prostori Ukrainy: Odeskyi vektor. Pivden Ukrainy: etnoistorychnyi, movnyi, kulturnyi ta relihiinyi vymiry: zb. Nauk. prats Mizh nar. Nauk. konf., 26-27 kvit. 2013 r., Odesa. Odesa: VMV, 2013. S. 425-430.